

Suomalais- yritysten tavat kansainvälistyä vaikuttavat niiden investointeihin kotimaahan

Kansainvälistyneillä yrityksillä on erilaisia strategioita, jotka vaikuttavat niiden sijaintipäätöksiin. Seuraavatko niiden investoinnit näitä päätöksiä?

Ritva Pitkänen
Vapaa yritystutkija
ritva.a.pitkanen@kolumbus.fi

Pekka Sauramo
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
pekka.sauramo@labour.fi

A photograph of a middle-aged man with glasses, wearing a green zip-up jacket over a red shirt, standing on a wooden balcony or walkway. In the background, there is a modern, multi-story building with a grid-like facade and many windows. The sky is overcast.

Ritva Pitkäsen ja Pekka Sauramon mielestä Suomen teollisuuden investointiasteen alenemisen yksi merkittävä taustatekijä on yritysten kansainvälistyminen

Nokia, Stora Enso ja Metso ovat esimerkkejä suomalaisista kansainvälistyneistä suuryrityksistä. Vaikka niiden pääkonttorit ovat Suomessa ja niillä on täällä tuotantolaitoksia, huomattava osa niiden liiketoiminnasta tapahtuu nykyään Suomen rajojen ulkopuolella. Monikansallisuus onkin nykyään tyypillisin kansainvälistyneitä yrityksiä yhdistävä piirre.

Nyky aika eroaa perusteellisesti ajasta, jolloin kansainvälisenä yrityksenä toimiminen tarkoitti kotimaassa toimivaa yritystä, joka vei valmistamiaan tuotteita ulkomaille. Tällainen perinteinen viejä laajensi toimintaansa tekemällä investointeja kotimaassa. Uudet investoinnit koneisiin, laitteisiin ja tuotantolaitoksiin mahdollistivat sekä tuotannon että viennin kasvun. Ne johtivat tavallisesti myös työllisyyden paranemiseen.

Monikansallisen yrityksen liiketoiminnan laajentumisen vaikutuksia on vaikeampi ennakoita. Liiketoiminnan laajentaminen ulkomailla voi johtaa toiminnan supistumiseen kotimaassa tai ainakin sen suhteellisen merkityksen väheneemiseen. Laajentuminen ulkomailla voi kuitenkin myös lisätä liiketoimintaa kotimaassa, jos se esimerkiksi johtaa viennin kasvuun kotimaasta.

Suomalaisten yritysten monikansallistuminen on ollut erityisen ripeätä viimeisten viidentoista vuoden aikana. Jo talousuutisia seuraamalla vakuuttuu siitä, että monikansallistuminen on muuttanut rajusti Suomen talouden rakenteita ja myös suomalaisten elinoloja. Se on vaikuttanut esimerkiksi työllisyyteen ja investointivilkkauteen. Ei kuitenkaan ole helppoa arvioida, minkä suuntaisia vaikutukset ovat olleet.

Olemme jo aiemmin analysoineet, miten suomalaisyritysten kansainvälistymien on vaikuttanut investointitoimintaan Suomessa (Pitkänen ja Sauramo 2005a, 2005b, 2007, Sauramo 2008, 2009). Tulostemme mukaan kansainvälistyminen on vähentänyt investointeja kotimaassa, koska kansainvälistymisen rahoittaminen on vähentänyt kotimaan investointeihin käytettävissä olevia rahavaroja. Yritykset ovat käyttäneet keskeistä rahavarojensa lähdeksi eli voittoja aiempaa enemmän ulkomaisen liiketoiminnan laajentamisen rahoittamiseen.

Tulostemme mukaan keskeinen syy tilastoissa näkyvään teollisuuden investointiasteen alenemiseen on teollisuusyritysten liiketoiminnan painopisteen siirtyminen ulkomaille (kuvio 1). Investointiaste on kuitenkin alentunut myös muussa yritystoiminnassa eli lähinnä palvelusektorissa, jossa toimivien yritys-

ten kansainvälistyminen oli vielä 1990-luvun puolivälissä suhteellisen vähäistä. Siksi myös muut tekijät, esimerkiksi 1990-luvun alussa tapahtuneet muutokset yritysverotuksessa, ovat vähentäneet investointihalukkuutta. Veromuutoksilla ei kuitenkaan voida selittää eroa teollisuuden ja muun yritystoiminnan investointiasteiden kehityssuunnissa.

Aiemmissä tarkasteluissamme olemme hyödyntäneet aggregatiivista, koko kansantalouden tai tiettyjen sektoreitten kehitystä kuvaavaa aineistoa (eli kansantalouden tilipidon tai yritysten tilinpäätöstilaston tietoja). Tällaisten aineistojen avulla voidaan kuvata hyvin kansantalouden, sektoreiden ja yritystenkin keskimääräistä käyttäytymistä. Yritysten tavat kansainvälistyä voivat kuitenkin erota toisistaan. Esimerkiksi Nokian, Stora Enson ja Metson kehitykset monikansalliseksi suuryrityksiksi ovat saattaneet olla hyvinkin erilaisia. Erot kansainvälistymistavoissa ovat saattaneet näkyä myös siinä, mikä merkitys kotimaalla on ollut yrityksen liiketoiminnassa.

Artikkelissamme kiinnitämme erityishuomion näihin eroihin. Tavoitteenamme on jatkaa aiemman tutkimuson-

gelmamme käsittelyä lisäämällä siihen lisävaihteita, jotka kuvastavat eroja suomalaisyritysten kansainvälistymistavoissa. Kuten aiemmin, nytkin kiinnitämme erityishuomion siihen, miten yritysten kansainvälistyminen on näkynyt investoimisessa kotimaahan.

Seitsemän yritystä

Analyysimme perustuu seitsemän suomalaisyrityksen kansainvälistymistavan kuvaamiseen ja analysoimiseen. Tarkasteluamme voi pitää tapaustutkimuksena, jossa pyrimme konkreettisten esimerkkitapausten avulla syventämään aiempaa analyysiamme. Aineistomme voisi olla suurempi, mutta seitsemänkin esimerkin avulla kykenemme laajentamaan aiempia tarkastelujamme. Ilman Nokiasimerkkikonsernit kattoivat vuonna 2007 18 % koko teollisuuden liikevaihdosta ja Nokian kanssa 38 %.

Tarkastelut on tehty analysoimalla yritysten vuosikertomuksia ja tilinpäätöksiä sekä kokoamalla kunkin konsernin liikevaihdoltaan tai pääomakannaltaan merkittävät kotimaiset yhtiöt kokonaisu-

Seitsemästä tarkastellusta kansainvälistyneestä suuryrityksestä kuusi on investoinut vähemmän Suomeen kuin teollisuus keskimäärin.

deksi kuvaamaan konsernin kotimaan liiketoimintaa. Kansainvälistymiskehitystä on kuvattu yhdellä keskeisellä liiketoiminnan laajentamistavalla eli yrityskaupoilla. Investoinnit eivät sisällä yritysostoja.

Yrityskauppojen suuruus oli keskeinen kriteeri, jolla yritykset valittiin. Mukaan otettiin konsernit, joiden ulkomailta ostamien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto ajalla 1990–2003 oli suurin. Mukaan valikoituivat seuraavat yritykset: Stora Enso, UPM-Kymmene, Metso, Nokia, Outokumpu, Rautaruukki ja Tamro.

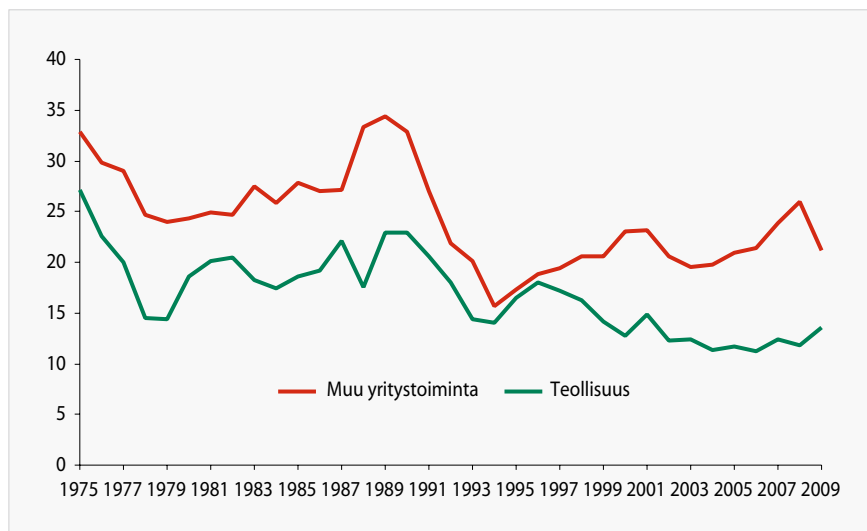
Stora Enso ja UPM-Kymmene (jatkossa UPM) ovat kaksi keskeistä metsäteollisuuskonsernia. Metalliteollisuutta edustavat Metso, Nokia, Outokumpu ja Rautaruukki. Tamro, joka on merkittävä lääketukku- ja apteekkitoiminnan harjoittaja, on aineistomme ainoa palvelualan yritys.

Luonnehdimme näiden yritysten kansainvälistymistapoja, erityisesti niiden eroja, ja tarkastelemme, miten ne ovat kuvastuneet yritysten sijaintipäätöksissä ja investointien suuntautumisessa.

Sijainti seuraa strategiaa – investointiaktiivisuus sijaintipäätöstä

Vaikka kaikki seitsemän yritystä ovat kansainvälistyneet suurin yritysostoin, niiden tavat kansainvälistyä ja olla kansainvälinen saattavat muuten erota huo-

Kuvio 1. Investointiaste teollisuudessa ja muussa yritystoiminnassa 1975–2009.

Lähde: Tilastokeskus, Kansantalouden tilinpito.

Huomautus: Investointiasteet on saatu jakamalla investointeja kuvaavat luvut tuotantoluvuilla.

Suuria ulkomaisia yritysostoja tehneet konsernit ovat investoineet Suomeen vähemmän kuin muut tarkastelussa mukana olleet.

mattavastikin. Kun Lovio (2006) analysoi tarkastelemaansa 22 suomalaisyrityksen kansainvälistymistapoja, hän luonnehti niitä kehittelemänsä ”sijainti seuraa strategia”-viitekehityksen avulla.

Sijainti seuraa strategiaa –viitekehityksen peruslähtökohta on se, että yritysten toimintaa ohjaa pyrkimys kannattavaan kasvuun. Tätä yleistä tavoitetta tukeva strategia johtaa eri yrityksissä erilaisiin sijaintipäätöksiin. Lovio (2006, 4) jakaa yritysten sijaintipäätöksiin vaikuttavat strategiset valinnat viiteen ryhmään: 1) päätökset liiketoiminta-alueista (toiminnan keskittäminen tai eriyttäminen), 2) massatuotteiden valmistuksen vähentäminen (tuotteiden jalostusasteen nostaminen, valmistuksen ulkoistaminen), 3) pyrkimys vahvistaa markkina-asemaa, 4) tuotannon keskittäminen parhaisiin toimipisteisiin ja 5) eri maiden erityisolosuhteisiin reagoiminen (nopeasti kasvavat markkinat, edulliset tuotantokustannukset, edulliset raaka-aineet, teknologinen taso).

Esimerkkiyritystemme strategioita luonnehtiessamme hyödynnämme Lovion viitekehitystä. Toisin kuin Lovio kiinnitämme erityishuomion siihen, miten yritysten sijaintipäätökset ovat näkyneet yritysten investointiaktiivisuudessa Suomessa ja miten investoinnit ovat jakaantuneet kotimaan ja ulkomaiden välillä.

Lähdemme siitä, että sijainti seuraa strategiaa – ja investointiaktiivisuus sijaintipäätöstä.

Piirteitä yritysten strategioista ja sijaintipäätöksistä

Sekä Stora Enson että UPM:n ensisijaisena tavoitteena on ollut markkina-aseman vahvistaminen (eli taustatekijän 3 korostuminen Lovion ryhmittelyssä). Enson fuusio ruotsalaisen Storan kanssa heijasti tätä pyrkimystä samoin kuin Consolidated Papersin hankinta Yhdysvalloista 4 miljardin euron kauppahinnalla. Tosin Pohjois-Amerikan liiketoiminnot tunnustusti epäonnistuivat. Stora Enso myi Pohjois-Amerikan tuotantolaitokset, ja konsernille on tullut niistä miljardien tappiot. UPM:n yrityskaupoilla Kanadassa oli samankaltainen tavoite - ja lopputulos. Molemmat konsernit ovat siirtäneet toiminnan painopisteitä toisaalta laajentuvien markkinoiden suuntaan, esimerkiksi Kiinaan, ja toisaalta halvempien tuotantokustannusten maihin, esimerkiksi Etelä-Amerikkaan (taustatekijä 5).

Sijoittumispäätöksiä eivät ole saaneet ensisijaisesti työvoimakustannukset, joiden osuus tuotantokustannuksista metsäteollisuudessa on pieni. Molemmat konsernit ovat supistaneet kapasiteettiaan Euroopassa ja erityisesti Suomessa, jossa ne ovat lopettaneet kannattamattomina pitämiään tuotantolaitoksia (taustatekijä 4). Vaikka molempien konsernien kansainvälistymistavat ovat olleet samantapaisia, Stora Enso on esimerkiksi henkilökunnan alueellisen jakautumisen perusteella selvästi UPM:ää kansainvälisempi.

Metsosta syntyi vuoden 2000 fuusiossa konserni, jolla oli aluksi toimintaa hyvin monella toimialalla. Metson tavoite onkin ollut keskittää liiketoimintojaan (taustatekijä 1). Toisaalta se on myös laajentunut uudelle lupaavalle toimialalle eli mineraalien käsittelyyn. Sen keskei-

senä tavoitteena on myös ollut laajentaa toimintaansa lähellä kasvavia markkinoita. Metson strategiaan on myös kuulunut tuotantoketjun pilkkominen ulkoistuksilla, jolloin osa investoinneista on siirtynyt alihankkijoille ja investointiaktiivisuus on laskenut (taustatekijä 2). Metson sijainti- ja investointipäätöksiin ovat vaikuttaneet lähes kaikki edellä esitellyistä taustatekijöistä. Tämä piirre kuvastuu myös siinä, että yrityskaupan kohteet ovat sijainneet eri puolilla maailmaa: Pohjoismaissa, Länsi- ja Itä-Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, Japanissa, Intiassa ja Kiinassa.

Outokummun strategiaa on hallinnut liiketoimintojen karsiminen ja toiminnan keskittäminen. Outokumpu on myynyt sinkki-, kupari- ja teknologia-liiketoimintansa ja keskittynyt ruostumattoman teräksen tuotantoon (taustatekijät 1 ja 3). Se on laajentanut terästuotantoaan suurilla investoinneilla Suomen tuotantolaitoksissa (taustatekijä 5). Liiketoimintojen keskittämisen tuloksena konsernin globaalisuus on vähentynyt. Outokumpu on mukana olevien konsernien joukossa selvästi sekä Suomeen investoija että viejä.

Rautaruukki on poikkeuksellinen yhtiö tutkimusjoukossa, koska Suomen osuus sen liikevaihdosta on kasvanut. Tämä johtuu liiketoimintojen myynnistä (taustatekijä 1). Terästuotannon pääosa sijaitsee Suomessa. Viime vuosina Rautaruukki on laajentanut toimintaansa Venäjällä, itäisessä Keski-Euroopassa ja Baltiassa, missä teräsrakentamisen markkinat kasvavat voimakkaasti (taustatekijä 5). Rautaruukki ei pyri olemaan globaali yhtiö vaan haluaa laajentua ja kasvaa Euroopassa.

Rautaruukki on myös pyrkinyt nostamaan tuotteidensa jalostusastetta (taustatekijä 2). Sen tavoitteena on ollut kehittyä teräksen massavalmistajasta teräspohjaisia ratkaisuja tuottavaksi yritykseksi. Rautaruukkiä voi luonnehtia kotimaiseksi investoijaksi, jolla viennin merkitys ei joukon muihin yrityksiin verrattuna kuitenkaan ole suuri.

Taulukko 1. Suomen osuus konsernin liikevaihdosta, henkilöstöstä, pääomakannasta ja investoinneista (%) sekä henkilökunnan määrän muutokset Suomessa.

	Liikevaihto*		Henkilöstö		Pääomakanta**		Investoinnit**		Henkilöstön määrän muutos Suomessa 1998–2007
	1998	2007	1998	2007	1998	2007	1998–2002	2003–2007	
Metso	13	7	49	32	44	45	53	46	-1626
Nokia	5	1	47	19	54	25	48	35	2037
Outokumpu	9	4	54	34	70	62	71	43	-4417
Rautaruukki	29	32	63	48	76	75	73	64	-1392
Stora Enso	7	7	38	32	34	32	26	25	-3414
Tamro	24	18	31	7	40	14	6	6	-455
UPM	14	10	68	50	68	52	61	47	-8795

Lähde: Yhtiöiden vuosikertomukset ja tilinpäätökset sekä omat laskelmat.

Huomaus: Metson luvut ovat ajanjaksolta 2000–2007 ja Nokian ajanjaksolta 1998–2008.

* Liikevaihto kohdemaan mukaan. ** Yhtiöiden tilinpäätöksiin perustuvat omat laskelmat.

Nokian laajentumisessa on kuvastuvat sekä pyrkimys vahvistaa markkina-asemaa että halu siirtää tuotantoa halpojen tuotantokustannusten maihin (taustatekijät 3 ja 5). Sen tavoitteena on myös ollut verkostoituminen ja alihankkijoiden käyttäminen tuotannossa (taustatekijä 2). Nokia on siirtänyt tuotantoaan kasvaville markkinoille Kiinaan ja Intiaan. Yritysostoja on ollut Nokian kokoon verrattuna vähän. Nokian strategia on viime vuosina muuttunut. Se pyrkii matkapuhelinten valmistajasta mobiileja viestintäpalveluja tuottavaksi yritykseksi (taustatekijä 2). Strategian muutos on myös tuonut yritysostot voimakkaasti mukaan Nokian toimintaan. Nokia hankki navigointipalveluja tuottavan Navteqin Yhdysvalloista vuonna 2008. Kauppasumma oli Suomen yrityshistorian suurin. Markkinavoimaa Nokia on tavoitellut fuusioimalla verkkoliiketoimintansa Siemensin kanssa ja nyt ostamalla amerikkalaisen Motorolan verkkoliiketoiminnan (taustatekijä 3). Vienti Suomesta on ollut tärkeä osa Nokian liiketoimintaa.

Tamro on esimerkki konsernista, jonka strategia on ollut selvimmän yritysostoihin nojaava. Se on tehnyt palvelualan yritysten joukossa liikevaihdolla mitattuna suurimmat yritysostot ulkomailta. Tamro on tavoitellut yritysostoilla alueellista markkinajohtajuutta ja onnistunut siinä (taustatekijä 3).

Tamro on henkilökunnaltaan joukon kansainvälistynein konserni, vaikka sen toiminta ei ole globaalia vaan Pohjoismaihin ja Baltiaan keskittyvää. Vientiä Tamrolla ei ole merkittävässä määrin.

Sijaintipäätösten vaikutukset liiketoiminnan suuntautumiseen

Konsernien kansainvälistymistavat ovat määränneet sen, miten niiden liiketoiminnan painopiste on muuttunut kotimaan ja ulkomaiden välillä (taulukko 1). Painopiste on tarkasteluajanjaksolla 1998–2007 siirtynyt ulkomaille.

Rautaruukkia ja Stora Ensoa lukuun ottamatta Suomeen suuntautuvan liikevaihdon osuus konsernin liikevaihdosta on pienentynyt. Suomessa olevan henkilöstön osuus konsernin henkilöstöstä on vähentynyt kaikilla. Henkilöstön määrä Suomessa on myös vähentynyt absoluuttisesti kaikilla muilla paitsi Nokialla. Nokia on joukossa ainoa konserni, joka on kasvattanut henkilöstömääräänsä Suomessa, vaikka Nokiallakin on Suomessa olevan henkilökunnan osuus laskenut.

Henkilökunnan lukumäärän vähentyminen kertoo konsernin toiminnan supistumisesta Suomessa. Henkilökunnan määrä on voinut vähentyä yritysten myynnin, toimintojen ulkoistusten ja

työpaikkojen lakkauttamisten kautta. Metsäteollisuuden henkilökunnan vähentyminen on esimerkki kapasiteetin supistuksista ja työpaikkojen lakkauttamisesta Suomessa. Outokummulla taas vähennys on tapahtunut ehkä pääasiallisesti yritysmyyntien eli liiketoimintojen keskittämisen seurauksena.

Kaikki nämä luvut kertovat toiminnan painopisteen siirtymisestä toimintaan ulkomaisissa tytäryhtiöissä. Saman kuvan antavat luvut pää-

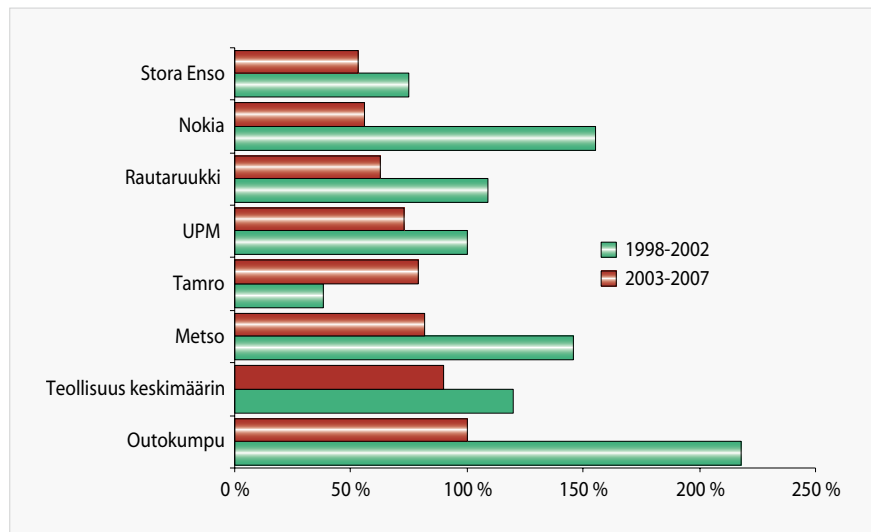
omakannan jakautumisesta konsernien Suomessa toimivien yhtiöiden ja koko konsernin välillä. Suomessa olevan pääomakannan osuus on joko pysynyt ennallaan tai laskenut. Pääomakannasta ja henkilöstöstä selvästi yli puolet oli Suomessa tarkastelukauden alussa Rautaruukilla, Outokummulla ja UPM:llä. Tämä kertoo sitä, että näiden konsernien tuotannon painopiste oli tuolloin Suomessa. Näillä kolmella on edelleen pääomakannasta yli puolet Suomessa tarkastelukauden lopussa, mutta osuudessa on UPM:llä ja Outokummulla tapahtunut selvä lasku.

Ulkomaille suuntautumista korostavat sijaintipäätökset ovat kuvastuneet myös uusien investointien painopisteen siirtymisenä entistä enemmän Suomesta ulkomaille. Tamroa lukuun ottamatta Suomen osuus investoinneista on laskenut kaikilla konserneilla. Sen toiminta lääketukkurina ei sido paljon pääomia. Rautaruukilla Suomen osuus investoinneista on korkein ja Tamrolla sekä Stora Ensolle alhaisin.

Sijaintipäätösten vaikutukset kotimaiseen investointivilkkauteen

Lähdimme tarkasteluissamme siitä, että sijainti seuraa strategiaa ja investointiaktiivisuus kuvastaa sijaintipäätöksiä. Koska

Kuvio 2. Investointien suhde poistoihin keskimäärin konsernien Suomen yhtiöissä ja koko teollisuudessa (%).

Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilasto ja omat laskelmat.

Huomautus: Tamron toimiala on tukkukauppa. Metson luvut ovat ajanjaksolta 2000–2007 ja Nokian ajanjaksolta 1998–2008.

esimerkkiyrityksemme ovat yrityskaupoilla mitattuna laajentuneet ulkomaille keskimääräistä ripeämmin, tämän voi olettaa näkyvän kotimaista investointiaktiivisuutta kuvastavissa tunnusluvuissa.

Esimerkkiyrityksissä vain Outokummun investointiaktiivisuus on ollut teollisuuden keskimääräistä investointiaktiivisuutta korkeampi koko tarkasteluajanjaksolla (kuvio 2). Edellä kävi jo ilmi, että se on tehnyt mittavat laajennusinvestoinnit terästuotantonsa Torniossa. Ajanjaksolla 1998–2002 myös Nokia ja Metso ylittivät investointiaktiivisuudessaan teollisuuden keskitason ja perinteisesti Suomeen investoineen metsäteollisuuden. Sen jälkeen niidenkin investointitoiminta kotimaassa on kuitenkin ollut keskimääräistä laimeampaa. Teollisuusyritysten joukossa kaikkein vaisuinta on ollut Stora Enson investointitoiminta. Se on strategiansa mukaisesti siirtänyt toimintaansa voimakkaasti pois Suomesta.

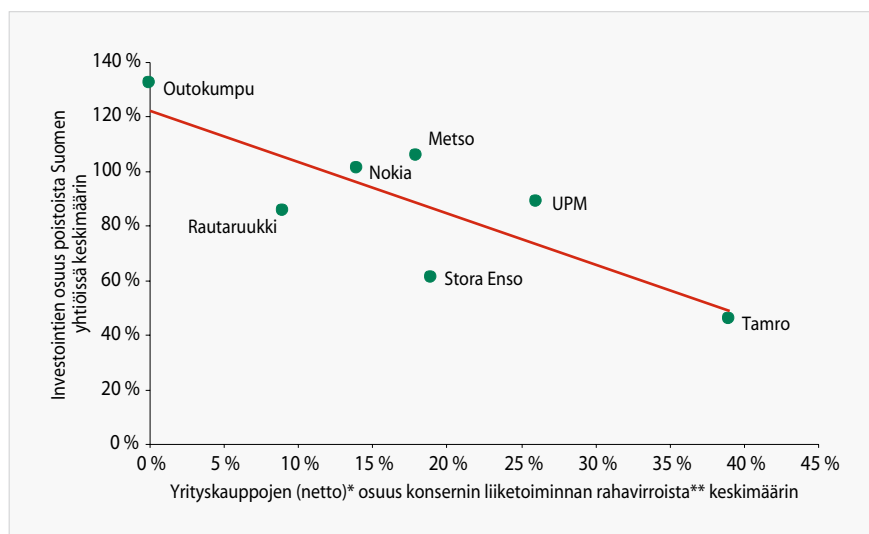
Suomen teollisuuden investointilama näkyy siinä, että tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla teollisuuden investoinnit eivät ole kattaneet edes pääoman

kulumista. Koko teollisuuden investointien suhde poistoihin on laskenut alle yhden, eli pääomakanta on pienentynyt. Tämä piirre kuvastuu tutkimusjoukon konserneissa vielä selvemmin. Outokumpua lukuun ottamatta kaikkien

teollisuuskonsernien investointiaktiivisuus on tutkimusjakson jälkimmäisellä puoliskolla alhaisempi kuin teollisuudessa keskimäärin. Palvelusektorissa toimivan Tamron investointitoiminta on vilkastunut jälkimmäisellä ajanjaksolla.

Ulkomaisten yritystojen merkitystä konsernin strategiassa voi kuvata sen avulla, kuinka suuren osan tulorahoituksestaan ne ovat käyttäneet yritystojhin. Esimerkkiyritysten joukossa vilkkaimmin kotimaahan investoinut Outokumpu oli yritys, joka ei ulkomaisia liiketoimintojaan supistaessaan ole nettomääräisesti käyttänyt lainkaan varojaan yritystojhin. Se on voinut rahoittaa yritystot myyntituloilla (kuvio 3). Ajanjaksolla 1998–2007 vähiten kotimaahan investoinut mutta voimakkaasti ulkomaille laajentunut Tamro puolestaan käytti eniten rahavarojaan yrityskauppoihin. Seuraavaksi eniten varoja käyttivät yritystojhin metsäteollisuusyritykset. Esimerkkiyritystemme joukossa investointiaktiivisuus kotimaassa alenee, kun ulkomaisiin yrityskauppoihin käytetty rahoitusosuus kasvaa.

Kuvio 3. Yrityskauppojen rahoitusosuudet ja konsernien investointiaktiivisuus Suomessa 1998–2007.

Lähde: Konsernien rahavirtalaskelmat ja omat laskelmat.

* Koko konsernin tekemät yritystot miinus yritysmyyntit. ** Varsinaisesta liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat konsernien rahavirtalaskelmien mukaan. Ne eivät sisällä yritysten ja liiketoimintojen myynnistä saatuja tuloja.

Lopuksi

Esimerkkiyritystemme joukossa yritysten kansainvälistymisellä ja investointiaktiivisuudella on selvä riippuvuus. Mitä enemmän yrityksen liiketoiminnan kasvu on suuntautunut ulkomaille, sitä suurempi osuuden investoinneista on suuntautunut ulkomaille. Ulkomaille suuntautuneiden esimerkkiyritysten investointivilkkaus Suomessa on ollut vähäisempää kuin teollisuudessa keskimäärin. Lisäksi mitä suuremman osan käytävissä olevista varoistaan konserni käyttää ulkomaisiin yritysostoihin, sitä vähemmän se investoi kotimaahan. Yritysten sijaintipäätökset kuvastuvat investointiaktiivisuudessa.

Nämä havainnot ovat sopusoinnussa aiempien tulostemme kanssa. Niiden rinnastaminen ei kuitenkaan ole suoraviivaista eikä keskeisin huomiomme: jos yksittäisen yrityksen laajentuminen ulkomaille vähentää tämän yrityksen investoimista ja ehkä työpaikkojakin kotimaassa, siitä ei välttämättä seuraa, että investoiminen ja työllisyys koko kansantaloudessa vähenevät. Voihan joku toinen yritys korvata kansainvälistyneen yrityksen liiketoiminnan. Jos esimerkiksi kansainvälistyvä yritys myy kotimaassa toimivan tytäryrityksen jollekin toiselle yritykselle, työllisyys ei koko kansantaloudessa ainakaan heti vähene. On myös mahdollista, että jonkun yrityksen kansainvälistyminen saattaa lisätä jonkun toisen kotimaassa toimivan yrityksen vientiä. Siitä, mitä yhdelle yritykselle tapahtuu, ei voi päätellä suoraan, mitä tapahtuu koko kansantalouden tasolla.

Siitä huolimatta väitämme, että tapauksistamme on hyötyä myös kuvion 1 kuvaaman kehityksen tulkitsemisessa. Jos kansainvälistyneet teollisuusyrityksemme ovat

tyypillisesti perinteisten viejien sijasta monikansallisia yrityksiä, jotka ovat laajentaneet toimintaansa voimakkaasti ulkomaille käyttämällä keskeisenä laajenemisen rahoitustapana kotimaassa syntyneitä voittoja, on luontevaa odottaa investointiasteen teollisuudessa alenevan – ainakin, mikäli ”sijainti seuraa strategiaa ja investoinnit sijaintia”-teesi pätee edes kohtuullisen hyvin.

Suomalaisesta keskustelusta voi saada vaikutelman, että monikansalliset yrityksemme ovatkin kotimaassa toimivia perinteisiä viejiä, joiden menestyksen varassa on paitsi koko kansantalouden menestys myös kansalaisten hyvinvointi. Esimerkitapauksemme osoittavat todellisuuden olevan monivivahteisempi. ■

KIRJALLISUUS

Lovio, R. (2006), Sijainti seuraa strategiaa: Kokonaiskuva suomalaisten monikansallisten yritysten globaalien karttojen muutoksista 2000–2005, ETLA Keskusteluaiheita 1053.

Pitkänen, R. & Sauramo P. (2005a), Jatkuuko laimea investointitoiminta?, *Talous & Yhteiskunta* 33:1, 8-13.

Pitkänen, R. & Sauramo, P. (2005b), Pääoman lähtö: Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen ja tulopolitiikka, *Palkansaajien tutkimuslaitos, Tutkimuksia* 98.

Pitkänen, R. & Sauramo, P. (2007), Työn ja pääoman välinen tulonjako: miten yritykset ovat käyttäneet runsaat voittonsa?, teoksessa Taimio, H. (toim.): *Taluskasvun hedelmät – kuka sai ja kuka jäi ilman?* Helsinki: TSL.

Sauramo, P. (2008), Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen, kotimaiset investoinnit ja tulopolitiikka, raportissa Kiander, J. & Sauramo, P. & Tanninen, H.: *Suomalainen tulopolitiikka, poliittinen vaihdanta ja sosiaalinen pääoma, Palkansaajien tutkimuslaitos, Raportteja* 13.

Sauramo, P. (2009), Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen ja kotimaiset investoinnit, teoksessa Taimio, H. (toim.), *Kurssin muutos: kestävään kasvuun ja hyvinvointiin*, Helsinki: TSL.